

NUETS NÄRHET, DET FÖRFLUTNAS SAMTID

2356
5 (Cicero)
Reklamhand
höger

EN ANTOLOGI OM
VARDAGENS TRYCK

2359
15 (Cicero)
Reklamhand
vänster

NUETS NÄRHET, DET FÖRFLUTNAS SAMTID

En antologi om vardagens tryck

REDAKTÖR: EVA NILSSON NYLANDER

MEDREDAKTÖR: MATS LARSSON

LUNDS
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket
Lund 2024

KORSETT-TIPS

1936

VALET AV RÄTT MODELL

TVÄTTNING AV KORSETTER

”Idealfigur till påseende”

*Inblickar i tillverkning och försäljning
av korsettartiklar, 1910–1960*

PERNILLA RASMUSSEN

Under 1900-talets första hälft var korsetten ett basplagg. Utan en korsett, som gav form och fasthet, var man inte ordentligt klädd. Korsetten framhölls av vissa modeskapare som omistlig för mode och kvinnlighet, medan andra lanserade nya friare ideal. Motsättningar mellan nya och gamla idéer om kropp och kläder har intresserat modehistoriker, endast långsamt tycks emellertid nya ideal ha påverkat vardagliga klädpraktiker.¹ Korsetten följde med in i 1900-talets industrialiserade klädkultur och försågs med nya konnotationer av modernitet och kvinnlighet kopplade till fabriksstillverkning, tekniska uppfinningar, ny formgivning, förbättrad passform och masskonsumtion. Försäljningsmetoderna speglar en ambivalens i den framväxande konfektionens konsumtionslandskap. Vilken relation skulle producenterna ha till sina avnämare? Hur kunde relationer byggas när varorna tillverkades för och såldes till anonyma kunder? Här finns anledning att lyfta fram de kvinnliga corsetierernas kompetens och roll som försäljare och kunskapsförmedlare i mötet med korsettkunderna.

Svensk korsettkonfektion

Symaskinen, som från 1860-talet fick stor spridning, blev avgörande för konfektionsindustrin. Likväl gick utvecklingen av färdigsydda damkläder trögt i konkurrens med hemsömnad och sömnadsateljéer. Kunderna klagade över bristande kvalitet i sömnad, tyger, passform och modegrad. Formande underkläder, som skapade rätt modesilhuett, hörde till de tidiga, mer framgångsrika konfektionerade

•
1. *Korsett-tips* 1936, Fox
fabrikers AB, Göteborg
1936.

stapelvarorna. Kombinationen av material, tekniker och specialmaskiner, ovana för sömmerskor i ateljé och hem, gjorde korsetten till en given industriprodukt där produktionen låg steget före annan konfektion.²

På flera svenska orter etablerades korsettfabriker. Åtskilliga av dessa har lämnat spår i samlingarna, exempelvis Arnbergs fabriks AB i Höganäs med varunamnen Graciella och Grace, Konfektions AB Karlsson & Starck i Göteborg med Kronan, Fox Fabrikers AB och AB Corsetindustri i Borås, Aktiebolaget Germa i Sundbyberg, AB Stockholms korsettfabrik med Mirona, AB Skandinaviska korsettfabriken i Oskarshamn med Fröja och Korsettfabriken Spirella AB i Malmö. Spirella, grundat 1904 i USA, utmärkte sig som ett internationellt företag. 1916 blev AB Svenska korsettfabriken i Malmö en Spirellafabrik med avsättning i Sverige, Danmark och Tyskland.³ Materialet ger inblickar i produktion, handel, marknadsföring och bruk av korsetter i breda befolkningslager, och är också ett stycke företagshistoria. (1)

Försäljning av svensktillverkade korsetter

Försäljningen av korsetter skedde i städernas manufakturaffärer, korsettmagasin och de större städernas varuhus för exklusivare damkonfektion.⁴ Postorderkataloger nådde bredare kundgrupper och lanthandlare och knallar sålde underkläder genom Gårdfarihandlarnas andelsförening.⁵ Under 1910–1930-talen nådde korsetterna breda konsumentgrupper i alla samhällslager även på landsbygden, med modeller även riktade till husmödrar och ”den med tungt arbete sysselsatta damen”.⁶ (2)

Genom katalogernas omnämnande av exempelvis Fröja och Graciella anas kundernas förtrogenhet med svenska varumärken som helt dominerade.⁷ Hos AB Twilfit som 1922 startade butiksförsäljning i Stockholm såldes dock främst brittiska korsetter. Här mötte kunderna internationella nyheter för ”perfekt figurvård”.⁸ Hos Fox Fabrikers AB fanns ”det nyaste inom det franska och amerikanska korsettmodet” men tillverkat i Borås.⁹

Att modet under 1940- och 1950-talen uppfattades som hårt styrt av Paris avspeglades i korsettreklamen: ”Paris dikterar – Fox lanserar”. Idealen var krävande och korsetterning ett måste.¹⁰ Germa uppmanade kunderna att planera inköpen i rätt ordning. ”En linje som

2. *Priskurant, våren/sommaren 1927*, AB Häggström & Johansson, Borås. "Bästa inköpskällan endast för herrar handlande och återförsäljare." Priskurantens avdelning för konfektionsvaror innehåller reformliv, höfthållare, sommarliv, bysthållare och korsetter. Materialens och modellernas hållbarhet och stabilitet betonas och tyger, resårer och fjädrar beskrivs som täta, tjocka, kraftiga, breda, obrytbara, präktiga och starka.

3. Grundlinjer för nuvarande mode, Spirella AB, Malmö, odat. Elegant, rikt illustrerad broschyr på tjockt papper för Spirellas produkter. Målgruppen är 1920-talets "nutidskvinna" med större personlig frihet. "Glad och livlig och lika helt skötande sitt arbete som sina nöjen är hon en bild av behag och livslust." Bilderna visar umgänge och dans i tjugiga miljöer och exotiska resmål med korsetterna som en symbolisk modeprodukt. Mer praktiskt orienterad är den sida som beskriver de svensktillverkade modellernas kvalitet och passform som utprovas vid hembesök av corsettieren, till ett pris som "vem som helst har råd att betala".

Sydsv. Kliché- & Tryckeri A.-B., Malmö, u. å. 300 x 380 mm.

Korsetter.

N:r	Pr. duss.
264	Av prima korsettparkum, i beige och grå färg, upptill försedd med trevlig langettspets. Obrytbara aluminiumfjädrar. Storlek 62—80. Extra- pris 18: 75

N:r 267 **Korsett** av mjuk tät korsettparkum med korta rostfria fjädrar i sidorna. Snörning i ryggen samt planschettknäppning fram. Elegant silkespets upptill. 2 strumpeband. Höjd cirka 32 cm. Mycket välsittande och behagligt korsett. Exp. i ljusblå, skär och beige färg. Storl. 64—78. 31: 80

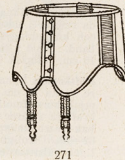
268 **Häftkorsett** av prima korsettparkum
i vit och skär färg. Utan fjädrar.
Bred kraftig resårinfällning i ryg-
gen med knäppning fram. 4 elastiska
strumpeband. Synnerligen smidigt
och behagligt. Storl. 60—74. För-
mänligt pris 24:

265 Av prima korsettparkum i mellan-
grå färg, med stark, trevligt sydd
langett upptill. Obrytbara fjädrar.
God passform. Starkt och prisbilligt
Storlek från 62 till 72

266 **Korsett** av tät praktisk korsettparkum med elegant spetsmontering upptill. Snörning i ryggen och knäppning fram, 2 strumphädlare. Exp. i ljusa sort. färger och storlekar från 64 t. o. m. 78. Prisbilligt och trevligt

Ragnar Orstadius Boktryckeri, Göteborg, 1927. 230 x 178 mm.

Spirella är helt olika andra korsetter och gördlar!

SPIRELLA är nedom midjan formad i överensstämmelse med figurens linjer. Den sluter till och skänker underlivet ett upplyftande stöd samt håller till höfterna och ryggen. Den åstadkommer icke någon sammanpressning av midjan, icke något tryck nedåt av underlivet. Ingen sammanträngning eller hopsnörning, som stör de inre organens funktioner eller hindrar cirkulationen. Giver endast ett lätt stöd.

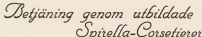
SPIRELLA-fjädern användes uteslutande i Spirella och torde icke förväxlas med a. k. imitationer. Tillverkningen av Spirella-fjädern är fullt skyddad genom patent. Den kan obehindrat böjas i alla riktningar, både fram- och bakåt såväl som i sidled. Den följer lätt varje kroppens rörelse. Den blir icke krokig eller äter sig genom tyget och garanteras skriftligen att icke brytas eller rosta. Den spänstiga Spirella-fjädern icke blott medgiver full rörelsefrihet utan åstadkommer även, att den uteslagna formen i modellen alltid bibehålls.

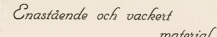
SPIRELLAS gördlar och korsetter äro konstruerade med full hänsyn till olika figurtyper — den slanka, medelstora och fulliga. De tillverkas för kvinnor av olika längd, från de minsta till de längsta. Sådana oregelbundenheter som t. ex. överlångt lårhull eller hull över ryggen nedom midjan eller över underlivet tagas fullständigt hänsyn om med Spirella. Därför får varje Spirellakund en modell, som verkligen motsvarar hennes individuella behov.

Spirella kan endast erhållas genom utbildad
Spirella-Corsetier.

En Spirella-Corsettiere kommer till Eder hem, tager Eder mätt och levererar just den Spirella-modell, som kommer att giva Eder den största tillfredsställelsen. Ni erhåller anvisningar om, hur Ni skall anpassa och bära Eder Spirella för att erhålla största nytta av den. Dett personliga aktvande och dessa anvisningar beträffande omvårdnaden av Eder figur är en helt olika och bättre betjäning, än som kan erhållas annorstädes.

Ni kan välja tyg i ett mycket stort urval av senaste nyheter. De hava alla mycket noga prövats med hänsyn till kvalitet och styrka. Spirella-modellerna tåla upprepade tvättningar och bibehålla därvid sitt tilltalande utseende och sin form så länge, att de verkligen bliva en besparing.

Gördlar, korsetter, bysthållare, bandeaux, komb.
byst- och höfthållare etc.

Stort urval modeller

modet föreskriver, måste byggas på den fasta grund som en måttbeställd korsett utgör. T. o. m. en Schiaparelli skulle misslyckas med en klänning eller dräkt, om ej korsetteringen är riktig. Därför, innan Ni skaffar Eder nya kläder, rådgör med Germa.”¹¹ (3)

Germa och Spirella sålde korsetter främst via ombud, kvinnliga ”auktoriserade corsettierer” som genom hembesök skapade en kundkrets i sina distrikt. Spirellas corsettierer utbildades vid företagets kurser och de ”yrkesutbildade corsettierna” var ryggraden i företagets ”korsettbetjäning”.¹² På 1920-talet hade Spirella ca 2000 ombud i Sverige, 1957 hade antalet stigit till drygt 3000.¹³ Genom broschyrer med sortiment och prislistor, korrespondenslektioner och månadsbrev höll företaget kontakt med ombuden. Annonser riktade till kunden ansågs ineffektiva i jämförelse med den personliga förevisningen av produkterna i kundens hem. Om korsetten skulle vara hälsosam, bekväm, stilenlig och hållbar ”måste den vara utvald och avpassad av en sakligt utbildad corsettier. Dessutom måste den förfärdigas genom klientens individuella behov – ej på en slump anskaffas ur ett begränsat och illa sorterat butikslager”.¹⁴

Korsetten som industriprodukt

Korsetten förknippades starkt med den framväxande industrin. Korsettfjädrarna av metall ansågs avgörande för plaggens kvalitet. Fjädrarnas produktnamn, exempelvis ”den obrytbara spiralfjädern Hercules” saknade associationer till flärd men förde tanken till den grekiska hjälten som skulle kunna hålla de motspänstigaste kurvor på plats.¹⁵ För Spirella var den patenterade spiralfjädern central. Först när corsettieren övertygat kunden om fjäderns förtjänster visades korsetterna.¹⁶ Det som i första steget skulle sälja var stålfjädern som industriprodukt. När Spirellas patent gick ut i början av 1920-talet lanserades andra svenska spiralfjädrar och konkurrensen hårdnade.¹⁷ I slutet av 1930-talet kom nyheter som Kronans uformade ”fragmafjäder” som förhindrade att korsettens ovankant rullade ner eller att fjäderns ändar skavde på magen.¹⁸ (4–6)

Flera korsett företag kombinerade textil- och konfektionsindustri. Fox Fabrikers AB, startat 1924 som dotterbolag till Borås mekaniska gummiwäveri, tillverkade korsettvaror av egna resårvävar. Medan Fox-modellerna andades internationellt mode, betonade reklamen de inhemska materialens höga kvalitet. Även Germa tillverkade

● 4. Broschyren *Ersättning för snörlif*, med annons för ”de obrutbara Hercules spiralfjädrarna”, vilka framhålls som ett hälsosamt alternativ rekommenderat av läkare. Broschyren kan ses som ett inlägg i debatten om korsettarnas negativa inverkan på kvinnors hälsa och behovet av en reform av klädseln. Den innehåller förutom en annons för Anti-corsett La Princesse ett brev om fördelen att bära lättare livstycken daterat 1899 av Thora Wigardh, Göteborgs första kvinnliga praktiserande läkare.

● 6. *Fragma familjen*, Kronan, Ferd. Lundqvist, Borås, odat. Konfektions AB Karlsson & Starck i Göteborg med betydande tillverkning av korsettprodukter under varunamnet *Kronan* lanserade under 1930-talet nya typer av korsettfjädrar, exempelvis den gaffelformade *Fragma*-fjädern som extra stöd och lösning på ”diafragmaproblemet”.

NYTT! NYTT!

HERCULES CORSETTEN

MED DE OBRUTBARA "HERKULES SPIRAL-FJEDRARNE"

hvilke i följd af sin bøjelighed følge kroppens alle rörelser samt åstadkomme framför alla andra fjedrar eller fiakken frihet för hjertats och lungornas verksamhet och utföra ej något tryck på underlivet, hvarföre snöriff med dessa fjedrar på det bästa rekommenderas af Läkarné.

Dessa snöriff äro dessutom de mest hållbara och blifva i längden de billigaste.

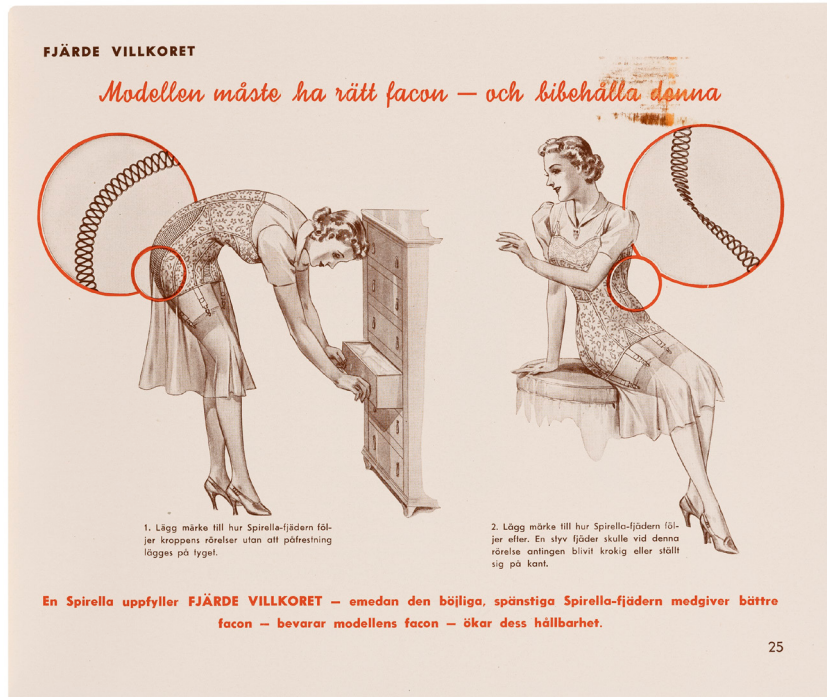
Hvarje Hercules Corsett är inuti stämplat med inregistrerat varumärke, föreställande en dam hållande ett snöriff framför sig, hvilket märke dessutom återfinnes å locket till hvarje kartong : : : :

ANDERS STRANDBERG
UPSALA.

FJÄRDE VILLKORET

Modellen måste ha rätt facon — och bibehålla denna

1. Lägga märke till hur Spirella-fjädern följer kroppens rörelser utan att påfrestning lägges på lyget.

2. Lägga märke till hur Spirella-fjädern följer efter. En styv fjäder skulle vid denna rörelse ontungen blivit krokig eller ställt sig på kant.

En Spirella uppfyller FJÄRDE VILLKORET — emedan den böjliga, spänstiga Spirella-fjädern medger bättre facon — bevarar modellens facon — ökar dess hållbarhet.

25

5. *Spirella — när det gäller figuren*, Spirella AB, Malmö, 1938. Boken med temat "Figurvård genom Spirella korsetterring" fokuserar på korsetternas positiva effekter. Korsetten beskrivs som det viktigaste plagget i garderoben eftersom kroppen behöver stöd och kontroll för bibehållen och förbättrad stil, hållning och hälsa. Spirella-fjädern framhålls som nyckeln till att korsettplaggen behåller formen men samtidigt ger rörelsefrihet.

En **KRONAN-kvalite** FRAGMA utföres i olika kvaliteter avpassade såväl för de minsta höftställarna som de största korsettterna.

I alla utföranden är FRAGMA-fjäderns verkan densamma:

- Överkanten av korsetten kan ej vika över eller rulla sig.
- Inuti obeklag av hårda fjäderpetar.

För figurer som fördra ett stadigt stöd är **DUBBEL-FRAGMA** idealiskt för att erbjuda en rak front.

Ferd. Lundquist
BORÅS
SKANDIA, GÖ.

fragma
FAMILJEN

Dubbel-Fragma

Sv. Patent No. 94409.

är diafragramproblemet lösning

Den nedanför bröstkorget befärliga diafragmuskeln har alltid varit en stöten i skönhetspunkt. En av korsettens viktigaste uppgifter är att utöva kontroll kring denna punkt.

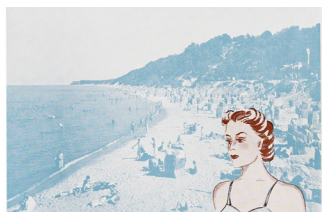
Vanligen ökar detta genom att anbringa fler eller färre fjädrar på motsvarande plats i korsetten. Användas hårda fjädrar blir nackdelen att dessa pressa in under bröstet och bliva generande för en smidig figur. Mycket fjädrar återigen giva otillräckligt stöd.

Lösningen av problemet är den patenterade FRAGMA-fjädern i den kombination som fått benämningen DUBBEL-FRAGMA.

En sinnrik idé — en strålande succé

- 1 DUBBEL-FRAGMA är en sinnrik kombination av mjuka och hårda fjädrar.
- 2 En U-böjd mjuk spårffjäder bildar en infattning för de hårda fjädrarna, som sammanhålls till en stadig men samtidigt smidig fjäderställning.
- 3 Den U-böjda FRAGMA-fjäderns tvärgående del fördelar trycket likförmigt över hela bredden.
- 4 Fjäderställningen blir som ett sammanhängande men mjukt och stadigt helt, där ingen enskild fjäder känns.
- 5 Den enklaste och mest sinnrika lösning av diafragramproblemet, som uppfunnits.

FRAGMA - stödet endast i KRONANS KORSETTER

Modell
FALSTERBO

Korsett med ca 40 cm. långa resårinfällningar i sidorna. Lång bök. Elegant spetsgarnering med allaspaspooler fram. Finnes även med planschett. Behå till garnityr med kraftig diaphragmaförstärkning. Lång behå, som går ned över midjan.

"Förr gick man som i ett våtvarmt omslag om sommaren...."

Det fanns inte annat att få än de löcka, lätta och varma tygkorsetterna". Det var en dam, som varit med om både kår och nu, som så drastiskt uttryckte sin erfarenhet. "Nu kan man känna sig både sval och torr mitt i hetta sommaren. Det är sannligen en våldgräns, att vi fått dessa lufiga, och tvärtom vad man vid första anblicken tror, så oerhört starka sommarkorsetter".

"Ett fel ha "Nästan Ingenting"-korsetterna, de äro faktiskt nästan outslitliga".

Det var en besynnerlig ämärke, men förklarlig, eftersom den kom från den kvanliga inköpschefen för en stor specialaffär. "Här kommer damerna tillbaka efter ett år och ber att få sina "Nästan Ingenting"-korsetter över, sedda med nya resårer. Tyget är ju alldeles felfritt".

FRAGMA

De flesta av årets modeller äro försedda med den inom lökretar mycket uppskattade rygheten. Fragma-fjädern. Dens följande äro äro:

- Överkastan av korsetten kan ej vika övre eller rulla sig.
- Inne obehövt av hårda fjäderpölar, som pressa in under bröstet.

Modell
SANDHAMN

Korsett med resårinfällningar långa sidorna, 30 och 35 cm. långa. Spetsgarnering med allaspaspooler fram. Finnes även med planschett. Behå till garnityr. Lång modell som går ned över midjan. Djupa kupor med allastöd under spetskuporna.

Modell
TYLÖSAND

"Så tunt, så förtjusande nött. Next to Nothing", yttrade ett par amerikanskor, som besökte ett stort varuhus. De ekiperade sig med "Nästan Ingenting" och ännu bättre, återkommo följande dag med sina väninnor, som även försögo sig med "Next to Nothing".

Midjekorsett med resårinfällningar allt i midjan. Lång och modellös modell. Utöres även med planschett eller slätkäpp. Behå till garnityr, med djupa kupor samt förstärkning under kuporna.

En kryssning mot söderns solmätade länder,

är otänkbart utan "Nästan Ingenting". När sällskapsresorna mot Söden börja, lånas specialaffärerna lagat av "Nästan Ingenting" av våra resvana damer. Men så veta de av erfarenhet, att något tunnare, svalare, starkare eller elegantare icke kan upplettas, vare sig man besöker kontinentens eller USA:s varuhus eller specialaffärer.

"Nästan Ingenting"
— den florstunna korsetten

"Nästan Ingenting" är ett material, som hitintills icke kunnat överträffas för korsetter.

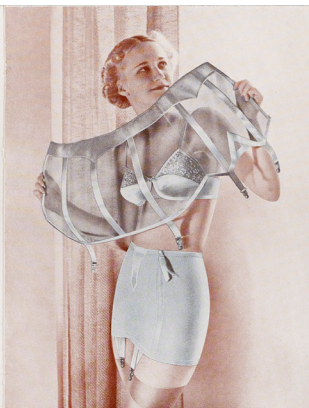

"KRONAN"

Ensamföra, av äkta Crepe Anglaise. Tillse att Ni erhåller originaltyget märkt med KRONAN och NÄSTAN INGENTING.

PAUL U. BERGSTRÖMS A.-B.
DROTNINGGATAN — HÖTORGET
STOCKHOLM

SKANDIA-TRYCKERIET, ÖBO 1938

KRONANS
"Nästan Ingenting"

Skandia-Tryckeriet, Göteborg, 1938. 165x315 mm.

fjädrar, korsettsnören, tyger och resårer till de egna korsettarna.¹⁹ Teknik och mode gick hand i hand. (7)

Storlekar för perfekt figurvård

Passform och storlekar var en utmaning för konfektionsindustrin: masstillverkning men individuell anpassning. Illasittande och skavande korsetter gav varken bärarinnan önskad silhuett eller tillverkaren gott renommé. Fabrikanterna valde i huvudsak två vägar: utveckla storlekssystem och förlita sig på kundernas kompetens eller personligt utprovade plagg med hög grad av personlig service. Det första alternativet anknöt till en modern mass- och serietillverkning av beklädnadsvaror. Denna gick tillbaka på 1800-talets skradderi som eftersträvat tillskärningssystem med hög grad av

8. *Paris dikterar korsettmodet – Fox lanserar Vision*, Fox fabrikers AB, odat. På 1930-talet fordrar det nya modet "smal midja, men ger viss frihet åt höftpartiet". Korsetterna skulle visserligen forma kroppen men för att uppnå önskad effekt var passformen central. De konfektions-sydda Fox-modellerna Vision gav möjlighet till rätt figur för alla med hjälp av storlekssystemet ABC baserat på fem figurtyper.

U. o., u. å. 148 x 106 mm.

standardisering, och minimerad kontakt mellan tillverkare och beställare. Det andra alternativet anammade visserligen fabriksstillverkningens effektivitet men höll fast vid ett äldre synsätt där kläder var en individuellt anpassad beställningsvara.

Storlekssystemen för korsetter utvecklades under 1920-talet. Svenska manufaktur-lagret sålde till exempel 1920 snörliv i 11 storlekar, utifrån midjemått.²⁰ På 1930-talet använde Fox ett mer sofistikerat storlekssystem för "rätt korsett utan måttagning". Storlekarna var resultatet av "måttagningar av en mängd damer med olika figurer" och byggde på en indelning i fem figurtyper. Med "ABC-systemet" skulle alla hitta en välsittande, färdigsydd korsett.²¹ Hos specialbutikerna erbjöds likväl ändringssömnad och gratis "justering för modellens perfekta passform".²² (8)

Korsettpubliken och corsetierernas kompetens

Spirella-corsettierernas kompetens låg främst i den individuella utprovningen samt kunskapen om hur plaggen skulle bäras. Detta möjliggjorde att med befintliga modeller "riktigt korsettera 90% av korsettpubliken utan att behöva ändra vare sig måtten eller snittet". Företagets utbildningsmaterial beskriver de många steg som krävdes. *Handbok i Spirella korsetterning*, 1923, inledde med en figuranalys av kundens hållning som "normal" eller "oriktig". Rätt korsetterning

skulle ge normal hållning. Storlekarna baserades på tre figurtyper – smärt, medelstor eller fyllig – vidare indelade i tre klasser utifrån bälens längd. Hänsyn skulle tas till vanliga ”oregelbundenheter” exempelvis ”djup ryggkurva”, ”utstående höftben” och graden av ”överflödigt hull på underlivet i förhållande till den övriga figuren”. Även ”hullets beskaffenhet” skulle noteras. Inom varje storleksserie fanns modeller med ”anpassningsförmåga” för bestämda oregelbundenheter. När figuren studerats utan korsett skedde måtttagningen utanpå en gammal korsett. Fjorton mått togs, varav tre horisontella. Mått togs även sittande, vissa var kroppsrelaterade, andra utgick från plagget. Utifrån de horisontella måtten beräknades korsettens s.k. utvidgning – differensen mellan midjemått och bystmått respektive mellan midjemått och höftmått. Snörning fram, bak eller båda valdes beroende på figur. Avdrag för utrymme för snörningen, den s.k. snörytan, beräknades särskilt. När alla mått tagits, modell och storlek bestämts, kunde val av tyg diskuteras och priset räknas ut.

Korsetieren skulle inte beställa efter kundens mått utan söka förbättra figuren för att ”motsvara kundens verkliga krav”. Företaget ville därmed begränsa beställningar som avvek från standardstorlekarna.²³ Om varje figur skulle underkasta sig tidens kroppsideal var det inte konstigt om Spirella-damer uppfattades som stöpta i samma spolf orm. När den färdiga korsetten levererats skulle korsetieren prova in plagget på kunden. Broschyrer gav anvisningar för påklädande och skötsel.²⁴ Vid återbesöken skulle korsetieren justera passformen och förvissa sig om att korsetten hanterades korrekt.²⁵ (9)

I slutet av 1950-talet var korsettfjädern inte längre i fokus utan den ideala kvinnokroppen. Figurens linjer och proportioner ansågs gå före kroppsvikt. Om man på 1920-talet talat om ”oregelbundenheter” framhöll Spirella i stället alla kvinnors ”figur-problem”. ”Intresse för figurvård och rätt korsetterning har alla kvinnor nu för tiden”, slår man fast, ”Är inte varje kvinna skyldig sig själv det?”²⁶ Den individuella utprovningen var sedan 1930-talet förfinad med särskilda måttagningsplagg både hos Germa och Spirella. Mellan raderna anar man att tidsåtgång och känsla av köptvång varit problematiska när man framhåller att ”det tar inte många minuter för Spirella-Korsetieren att göra en måttmodells-anpassning” och att figuranalysen är gratis. Med alla steg bör inprovningen likväl ha tagit sin tid.²⁷ (10)

9. Spirellakorsetieren fyllde i kundernas beställningar på *Beställningsblanketten för normalkorsetter*. Beställningar som avvek från företagets standard i modell och storlek skulle dessutom specificeras på denna *Specialblankett*. Företaget tillverkade i första hand på beställningar från sina korsettierer.

10. Ur utbildningsmaterial *Spirella figurvård* för de kurser i företagets produkter och försäljningsstrategier som Spirella gav sina korsettierer. För att minska känslan av köptvång när korsetieren gjorde hembesök betonades vikten av gratis figuranalys med Spirellas särskilda måttmodeller. Att uppnå sin idealfigur var en viktig del av god figurvård.

11. *Spirella – när det gäller figuren*, Spirella AB, Malmö, 1938. ”Spirella giver eder individuell Korsett-betjning.” Kursmaterialet visar att en välsittande korsett kräver individuell inprovning eftersom alla kvinnor har sina ”figurproblem”. Genom korsettiererna erbjöds ett mellanting mellan konfektionsindustrins standardstorlekar och en individuell måttbeställning. Särskilda måttplagg skulle underlätta mättagningen som tidigare skett på kroppen utan korsett eller på ett äldre plagg. Måttplagget skulle göra mättagningen exaktare och ge kunden en bättre uppfattning om det plagg hon beställde.

Denna beställning måste också överlämnas på corsettblanketten.

Specialblankett.

OBS! Varje ledning på denna blankett bör utvecklas. Allt är viktigt. Efter alla specialmått göres ett kore (A). (Se ned. § 3.) I de paraförtecknade måtten ges för specialmåttarna mått i centimeter.

Korsettblankett Spirella A.-B.

Datum 192

Kundens namn

Stad

Gata

Antal specialfärdig: (Se ned. § 3.)

Modell: Tyg: Färg: Strömmingssätt:

Kroppens mått (efter mått)	Korsettens mått (efter mått)	Främre	Sida	Rygg
Björstid	(Se ned. § 3.)	Storlek	Storlek	Storlek
Mjöljd		Storlek	Storlek	Storlek
Höjd		Storlek	Storlek	Storlek
Vidd		Storlek	Storlek	Storlek

Beskrivning av figuren. (Se ned. § 3.)

Tyget: Lila, blå, grå, vit, svart, beige, etc.

Styck till stoffet vad som är nödvändigt.

Hållning: normal, böj, etc.

Färg: vit, svart, blå, etc.

Storlek: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

Endast Spirella kan erbjuda Er detta!

Er idealfigur till påseende...

Det är en fördel, som endast Spirella kan erbjuda... detta att man — innan man bestämmer sig för ett så viktigt plagg som en kjol eller behå — själv kan övertyga sig om att den kommer att sitta perfekt och bli riktigt trivsamt.

Och detta är tack vare Spirellas måttmodeller, som alltid inte bara möjliggör absolut korrekta mått. Ty med måttmodellerna anpassades på figuren har varje kund tillfälle att — innan hon lämnar sin order — med egna ögon se sin idealfigur och erfara den där härliga "Spirella-känslan" ... se hur figur och hållning förbättras och vackrare linjer trolas fram och känna vilket behagligt stöd det blir för hela figuren i Spirella.

Det tar inte många minuter för Spirella-Corsetieren att göra en måttmodells-anpassning och på samma gång ge värdefulla råd i figurvård. En sådan FIGUR-ANALYS — som är en verkligt intressant upplevelse — göres naturligtvis helt utan köptvång.

FIGUR-ANALYS *Spirella*

Ingen Spirella göres utan noggrann figur-analys

Och Spirella-Corsetieren anpassar sedan de beställda Spirella-modellerna hemma hos kunden, som då kan övertyga sig om att de passar perfekt och i lämplig höjd och grad är måttmodellerna. ger en underbar känsla av utövningen frihet.

Spirella giver Eder individuell korsett-betjening — efter ett system, som utesluter all gissning

1. Spirella-Corsetieren studerar Eder figurer och bestämmer den — anpassar Spirellas måttmodell, innan hon tager måtten.

2. Med utgång från dessa mått och en noggrann figurbeskrivning utarbetas den rätta modellen speciellt för Eder.

3. Spirella-Corsetieren visar Eder den färdiga Spirella-modellen — och resultatet är detsamma, som Ni redan sett och erfart med Spirellas måttmodeller.

4. Spirella-Corsetieren gör senare ett besök hos Eder för att försäkra sig om att Ni fortfarande är fullt nöjd med Eder Spirella.

En anpassning av måttmodellerna tager endast några få minuter — och Ni kan då själv övertyga Eder om vad Spirella kan uträtta också för Eder.

III. 12. Handgrepp 13.

på samma sätt ned till midjelinjen, till korsetten hur den förskrivna snörtytan. (Se handgrepp 10.)

11. Rörande snörtytan se under "Avdrag" vid varje illustration i katalogen. Framsnörkorsetter bära haka en V-formig öppning ungefär 3 cm. vid plånschettens nedre änd, 5 cm. i midjan och 5 cm. i bysten. Korsetten får aldrig vara mera sammansnörd upptill än i midjan.

12. Rätt dragordning i en ögla, drag i denna under snörningen upptill i korsetten och stiek i ändarna upptill i denna.

13. Snör in hullet under tygförslängningen för att stöjda och

12. Handbok i Spirella korsetter, 1923, ger inblick i korsettiens yrkesutövning och innehåller detaljerade beskrivningar och illustrationer av alla de handgrepp som korsetieren korrekt ska kunna utföra på kunder.

Genom corsettierna kunde Spirella både massproducera standardstorlekar, möta krav på personlig anpassning och service, behålla trogna kunder och kontrollera varornas användning på en annars anonym marknad. Företaget kombinerade traditionella och moderna affärsmodeller. Redan under 1700-talet strävade både tillverkare och beställare efter varaktiga relationer, fast då med patriarkala inslag och med resursstarka kunder i betydande överläge.²⁸ Hos Spirella uttrycktes det omvända i synen på kunden som den som behövde vägledas och anpassa sig för att produkterna skulle komma till sin rätt. (11–12)

"Idealfigur till påseende" · 195

Försäljningsprocessen visar corsetierernas idag bortglömda kompetens. Att utföra alla moment på ett korrekt och övertygande sätt krävde övning, psykologi, ordningssinne och självförtroende. Spirella-betjäningen var tidsödande. Återkommande besök tilltalade inte alla. Att få sin kropp bedömd, mätt, avklädd, påklädd och insnörd samtidigt som man förväntades bli både nöjd och kroppsligen anpassad efter tidens ideal gjorde relationen intim. Nära kundrelationer och finkänslighet torde ha varit viktigt för en lyckad affär. Företaget tillhandahöll handfasta försäljningsargument, trots det högre priset. Corsetierens position mellan företag och kund var säkert inte oproblematiske, även om företaget intygade kundernas uppskattning av uppmärksamheten: ”En Spirella corsetier har bara nöjda kunder”.²⁹

NOTER

1. Bagerius, Henric, *Korsettkriget: modeslaveri och kvinnokamp vid förra sekelskiftet*, Natur & kultur, Stockholm, 2019; Hammar, Britta & Rasmussen, Pernilla, *Underkläder. En kulturhistoria*, Signums bokförlag, Lund, 2008; Steele, Valerie, *The corset: a cultural history*, Yale University Press, New Haven, 2001; Stewart, Mary Lynn, 'Slimming the female body? Re-evaluating Dress, Corsets, and Physical culture in France 1890s – 1930s', *Fashion Theory*, 5:2 (2001), s. 172–194.

2. Daun, Johannes, *När man sydde kläder på fabrik. Svensk konfektionsindustri cirka 1900–1980*, Daidalos, Göteborg, 2022; Grenander-Nyberg, Gertrud, 'Sömnads-industrien. En översikt av dess uppkomst och utveckling i Sverige', *Daedalus* (1946), s. 75–132.

3. *Handbok i Spirella korsetter*, Spirella AB, Malmö 1923; Hessler, August (red.), *Svensk industrikalender* (1947), Sveriges industriförbund, Stockholm, 1947; Bjurling, Oscar & Fridliziuz, Gunnar (red.), *Malmö stads historia 1870–1914*, Malmö stad, Malmö, 1985.

4. *Korsetter för ortopedi och graviditet*, AB Germa, Stockholm, 1936; *Bien Jolie, nyheter från Twilfit*, Stockholm 1938; *Korsetter*, Herman Meeths, Stockholm, odat.; *Fragma familjen*, Kronan, Ferd. Lundqvist, Borås, odat.; *En vacker figur åt envar*, Helene Mörks, Göteborg, odat.

5. *Katalog*, AB Häggström & Johansson, Borås, 1929; *Priskurant*, Almänna Handelskompaniet, Allmänco, Borås, 1929; *Katalog*, A. Bol. Sw. Bengtsson & Co. Trikåstickeri och manufaktur-lager, Borås, 1929–1930; *GAB. Den egna inköpskällan*. Gårdfarihandlarnas Andelsförening u.p.a., Borås, 1926.

6. *Katalog*, Svenska Manufaktur-lagret, Oscar Ahrén, Stockholm, 1924; *Katalog*, AB Häggström & Johansson, Borås, 1929.

7. Exempelvis *Katalog*, Svenska Manufaktur-lagret, Oscar Ahrén, Stockholm, 1921–22.

8. *Bien Jolie, nyheter från Twilfit*, Stockholm, 1938.

9. *Säsong Nyhet Midjenett*, Fox, odat.

10. *Grundlinjerna för nuvarande modet*, Spirella AB, Malmö, odat.; *Paris dikterar modet – Fox lanserar Vision*, Fox fabrikers AB, Borås, odat.

11. *Hon har en Germa silhuett*, Stockholm, 1937.
12. *Spirella korsetter*, Spirella AB, Malmö 1920; *Handbok i Spirella korsetter*, 1923; *Germa, Korsettkatalog no 24*, Stockholm, 1931; *Korsettkatalog no 28 Seriemodeller*, Germa, Stockholm, 1934; *Korsetter för ortopedi och graviditet*, AB Germa, Stockholm, 1936; *Avtal mellan Korsettfabriken Spirella AB, Malmö och corsetieren*, 1921; *Corsettierernas veckorapport, blankett*, Spirella AB, Malmö, 1923.
13. Spirella in Sweden and Denmark. www.corsetiere.net/Spirella/Sweden.htm (hämtad 2023-03-15).
14. *Spirella korsetter*, 1920; *Ett ord i Säsongen, N:r 10*, Korsettfabriken Spirella AB, Malmö, 1920.
15. *Spirella korsetter*, 1920; *Luxor Corsetter 1897-1837*, Victor Larsson, Stockholm 1937; *Katalog*, Svenska Manufakturlagret, Oscar Ahrén, Stockholm, 1918; *Katalog*, AB Häggström & Johansson, Borås, 1929; *Hercules-corsetten med de obrytbara Herkules spiral-fjederarna*, Anders Strandberg, Uppsala, odat.
16. *Handbok i Spirella korsetter*, 1923, s. 13-16.
17. *Katalog. Svenska Manufakturlagret, Oscar Ahrén*, Stockholm, 1924; *Katalog. A. Bol. Sw. Bengtsson & Co. Trikåstickeri och manufakturlager*, Borås, 1929-1930; *Katalog*, AB Häggström & Johansson, Borås, 1929; *Grundlinjerna för nuvarande modet*, Korsettfabriken Spirella AB, Malmö, odat.
18. *Kronans "Nästan Ingenting"*, Paul U. Bergströms AB, Stockholm 1938; *Fragma familjen*, Kronan, Ferd. Lundqvist, Borås, odat.; *Fox visar de senaste nyheterna i korsetter*, Fox fabrikers AB, Borås, odat.
19. Gamla Borås, Borås mekaniska gummiväveri. <https://gamlaboras.blogg.bt.se/blogg/boras-mekaniska-gummiväveri/> (hämtad 2023-04-29); *Säsong Nyhet*, Fox fabrikers AB, odat.; *Germa. Korsettkatalog N:o 24*, Stockholm 1931; *Germa. Korsettkatalog N:o 28 Seriemodeller*, Stockholm 1934.
20. *Katalog*, AB Häggström & Johansson, Borås, 1929.
21. *Paris dikterar modet – Fox lanserar Vision*, Fox fabrikers AB, Borås odat.; *Säsong Nyhet*, Fox fabrikers AB; *Korsett-tips 1936, Valet av rätt modell*, Göteborg, 1936.
22. *Bien Jolie, nyheter från Twilfit*, Stockholm, 1938.
23. *Handbok i Spirella korsetter*, 1923; *Specialblankett för specialbeställning av korsett*, Spirella AB, Malmö, odat.; *Beställningsblankett för normalkorsetter*, Spirella AB, Malmö, odat.
24. *Eder figur. Huru Spirellakorsetter skola påtagas*, Spirella AB, Malmö, 1919; *Hur ni ska anpassa Eder Spirella-korsett*, Spirella AB, Malmö, odat.; *Hur ni ska anpassa Eder Spirella-gördel*, Spirella AB, Malmö odat.
25. *Handbok i Spirella korsetter*, 1923.
26. *Spirella figurvård*, odat.
27. *Germa. Korsettkatalog N:o 28, seriemodeller*, Stockholm, 1934; *Hon har en Germa silhuett*, Stockholm, 1937; *Spirella figurvård*, odat.; *Spirella – när det gäller figuren*, Spirella AB, Malmö, 1938.
28. Rasmussen, Pernilla, *Skräddaren, sömmerskan och modet. Arbetsmetoder och arbetsdelning i tillverkningen av kvinnlig dräkt 1770-1830*, Stockholm, 2010, s. 119-122.
29. *Handbok i Spirella korsetter*, 1923; *Ett ord i Säsongen, n:r 10*, 1920.